

Ministerie van Economische Zaken

**Nota van antwoord bij
Natura 2000-beheerplan
Oostvaardersplassen (78)**

**Beantwoording inspraakreacties op
Ontwerpbeheerplan**

Datum Oktober 2015
Status Definitief

Colofon

Deze nota van antwoord is een uitgave van het Ministerie van Economische zaken in samenwerking met de provincie Flevoland.

Ministerie van Economische Zaken
Directie Natuur & Biodiversiteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC Den Haag
Postbus 20401 | 2500 EK Den Haag

Provincie Flevoland
Afdeling Ruimte en Economie
Visarenddreef 1 | 8232 PH Lelystad
Postbus 55 | 8200 AB Lelystad

Ministerie van Economische Zaken

PROVINCIE FLEVOLAND

Inhoud

1	Inspraak op Ontwerp Natura 2000-beheerplan Oostvaardersplassen.....	4
1.1	Inleiding nota van antwoord	4
1.2	De vaststellingsprocedure	4
1.3	Beheerplan versus Uitvoeringsprogramma.....	4
1.4	Resultaten van de inspraak	4
1.5	Opbouw verantwoording	5
2	Beantwoording zienswijzen	6
2.1	Grote grazers	6
2.2	Begrenzing van het Natura 2000-beheerplan	7
2.3	Watersysteem.....	9
2.4	Waterstandverlaging.....	11
2.5	Betreding van het riet door o.a. grote grazers.....	16
2.6	Effecten op de omgeving	18
2.7	Uitspraak Raad van State aanwijzingsbesluit	19
2.8	Ganzenbeheer	21
2.9	Grazig deel.....	21
2.10	Juridische aspecten	24
2.11	Recreatie.....	25
2.12	Bestaand gebruik	26
2.13	Planhorizon	29

1 Inspraak op Ontwerp Natura 2000-beheerplan Oostvaardersplassen

1.1 **Inleiding nota van antwoord**

Het ontwerp Natura 2000-beheerplan Oostvaardersplassen (78) heeft ter inzage gelegen van 1 oktober 2014 tot en met 12 november 2014. In deze periode bestond de mogelijkheid om schriftelijk of mondeling zienswijzen op dit ontwerp-beheerplan in te dienen. In totaal zijn er 211 zienswijzen op het plan ingediend, waarvan er 1 is ingetrokken. Het ministerie van Economische Zaken behandelt de ingediende zienswijzen en verwerkt deze waar nodig in het definitieve Natura 2000-beheerplan voor de Oostvaardersplassen.

1.2 **De vaststellingsprocedure**

Het ministerie van Economische Zaken heeft op basis van de ontvangen zienswijzen deze nota van antwoord opgesteld. Hierin zijn de zienswijzen op het ontwerp Natura 2000-beheerplan opgenomen en is aangegeven hoe daar bij de besluitvorming mee wordt omgegaan. De zienswijzen kunnen aanleiding zijn om onderdelen in het definitieve Natura 2000-beheerplan te wijzigen.

Mede op basis van de ingediende zienswijze stelt de staatssecretaris van EZ, na instemming door GS van de provincie Flevoland, het Natura 2000-beheerplan Oostvaardersplassen vast. Het definitieve Natura 2000-beheerplan wordt na vaststelling gepubliceerd in de Staatscourant. Belanghebbenden kunnen dan nog beroep instellen bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State tegen het vaststellingsbesluit. Indieners van zienswijzen op het ontwerp Natura 2000-beheerplan krijgen bericht over de vaststelling van het Natura 2000-beheerplan Oostvaardersplassen.

1.3 **Beheerplan versus Uitvoeringsprogramma**

Het Natura 2000-beheerplan is het kader voor het bereiken en handhaven van de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied en heeft de volgende functies, zie ook paragraaf 1.3 van het beheerplan:

- Uitwerken van de instandhoudingsdoelstellingen;
- Uitwerking van instandhoudingsmaatregelen (in ruimte en tijd);
- Bieden van het kader voor vergunningverlening.

Op basis van dit beheerplan zal een Uitvoeringsprogramma worden opgesteld waarin de beschreven maatregelen van het Natura 2000-beheerplan verder worden uitgewerkt in uitwerkingsplannen. De provincie-Flevoland is verantwoordelijk voor dit Uitvoeringsprogramma. Het uitvoeringsprogramma wordt opgesteld in samenwerking met Staatsbopsbeheer en afgestemd met betrokken organisaties waaronder het Waterschap Zuiderzeeland.

1.4 **Resultaten van de inspraak**

Uit de 211 zienswijzen die zijn binnengekomen, blijkt dat er een grote betrokkenheid bij het Natura-2000 gebied de Oostvaardersplassen bestaat. Van deze zienswijzen hebben 191 betrekking op het welzijn van de grote grazers. De indieners van deze zienswijzen geven hiermee blijk van veel zorg omtrent het dierenwelzijn van de edelherten, konikpaarden en hekrunderen. Echter, het Natura 2000-beheerplan voor de Oostvaardersplassen richt zich op het behalen van de instandhoudingsdoelen voor de 31 aangewezen vogelsoorten. In het Natura 2000-beheerplan worden de grote grazers beschouwd als onderdeel van het natuurlijk systeem voor de Oostvaardersplassen. De zorg die maatschappelijk bestaat voor het

welzijn van de grote grazers heeft in het verleden geresulteerd in een specifiek beleid (International Commission on Management of the Oostvaardersplassen - ICMO). Het beheer en welzijn van de grote grazers vallen onder het vigerend managementplan van Staatsbosbeheer. Hierdoor is het dierenwelzijnsvraagstuk rond de grote grazers geen onderdeel van het inspraakproces voor het Natura 2000-beheerplan van de Oostvaardersplassen. In §2.1 wordt dit nader toegelicht.

Uit de overige 19 zienswijzen blijkt grote bezorgdheid over de manier waarop de voorgestelde maatregelen uitgevoerd worden. Er zijn geen zienswijzen die zich uitspreken tegen de gemaakte keuze om tot de maatregel te komen. De geuite zorgen betreffen vooral de grootschalige ingreep in het moerasgebied waardoor soorten uit het gebied zouden kunnen verdwijnen en mogelijk niet meer terugkeren. Zienswijzen zijn verder ingediend over de verandering in de biodiversiteit en de teruggang van een aantal (broedvogel)soorten in het gebied, het waterbeheer, de waterkwaliteit en het recreatief medegebruik. Ook zijn er zorgen geuit over de externe werking van het beheerplan waardoor activiteiten buiten het natuurgebied niet meer mogelijk zouden zijn of ernstig zouden worden beperkt.

1.5 Opbouw verantwoording

Vanwege het grote aantal zienswijzen en overlap van opmerkingen is bij de beantwoording ervoor gekozen om de zienswijzen te groeperen op onderwerp en hierbij een samenvatting te maken van de ingediende zienswijzen. De beantwoording gebeurt hiermee per onderwerp. Elk onderwerp begint met de samenvatting van de zienswijze(n), gevolgd door de reactie van EZ.

2 Beantwoording zienswijzen

2.1 Grote grazers

2.1.1 Relatie Natura 2000-beheerplan en ICMO2

Zienswijzen

Het welzijn van de grote grazers in de Oostvaardersplassen is een onderwerp dat sterk leeft in het gebied, evenals in de rest van Nederland. Daarvan getuigt het aantal zienswijzen dat is ingediend over dit onderwerp. In de zienswijzen wordt gewezen op het gevaar dat het vroeg reactief beheer uit ICMO2 niet genoeg populatiereductie tot gevolg heeft, waardoor er te veel grazers leven in het gebied. De voedselbeschikbaarheid, met name in de winter, is hierdoor niet voldoende. De dieren leven opgesloten en kunnen niet migreren om elders voedsel en beschutting te zoeken. Hieruit zou kunnen worden afgeleid dat Staatsbosbeheer handelt in strijd met haar zorgplicht zoals vastgelegd in de Flora- en faunawet.

Een aantal citaten uit de zienswijzen zijn:

'Staatsbosbeheer handelt in strijd met het bepaalde in artikel 2 van de Flora- en faunawet'

'De grazers leven op een grondgebied van circa 1800 hectare waardoor er niet gesproken kan worden van in het wild levende dieren.'

'Ze leven op dit momenteel in een totaal kaalgevreten en verwoest gebied.'

'De biodiversiteit verdwijnt steeds verder.'

'De bodem waarop de grazers leven bestaat uit zeeklei. Dit is een ongeschikte ondergrond voor de grazers om te leven.'

'Doordat de dieren thans ten onrechte als wild worden behandeld sterven de dieren een hongerdood.'

'Staatsbosbeheer is een rechtspersoon met een wettelijke taak. Deze wettelijke taak wordt helaas niet naar behoren uitgevoerd. Uit het vorenstaande kan immers worden opgemaakt dat Staatsbosbeheer handelt in strijd met haar zorgplicht zoals opgenomen in de Flora- en faunawet.'

Reactie EZ

Het Natura-2000 beheerplan Oostvaardersplassen is de uitwerking van het aanwijzingsbesluit uit 2009, zoals dat is vastgesteld door de minister van LNV. In het beheerplan staan maatregelen genoemd die noodzakelijk zijn om de aangewezen doelen uit het aanwijzingsbesluit te halen. De grote grazers zijn hierbij een –belangrijk- onderdeel van het natuurlijk systeem.

De behandeling en het beheer van de grote grazers in de Oostvaardersplassen valt niet onder het Natura 2000 beheerplan maar onder het Managementplan Oostvaardersplassen 2011-2015 van Staatsbosbeheer. Dit Managementplan is opgesteld als uitwerking en implementatie van het ICMO2 advies "Natural Processes, animal welfare, moral aspects and management of the Oostvaardersplassen". Hiermee staan de deze plannen naast elkaar. De relatie tussen het Natura 2000-beheerplan en het managementplan wordt toegelicht in het Natura 2000-beheerplan op pagina 22.

Zienswijzen over de behandeling en het beheer van de grote grazers zijn daarmee geen zienswijze op het ontwerp Natura 2000-beheerplan Oostvaardersplassen.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Dit beheerplan richt zich op de instandhoudingsmaatregelen voor de vogelsoorten ten behoeve waarvan de Oostvaardersplassen zijn aangewezen als Natura 2000-gebied. De samenhang tussen het Natura 2000-beheerplan met ICMO2 en het managementplan van Staatsbosbeheer wordt in het Natura 2000-beheerplan nader toegelicht (in paragraaf 2.4).

2.1.2 *Hoofddoelstelling Managementplan Staatsbosbeheer*

Zienswijzen

De hoofddoelstelling van het managementplan richt zich te veel op natuurlijke ontwikkeling en dit is in strijd met de Natura 2000-instandhoudingsdoelstelling. De hoofddoelstelling van het Natura 2000-beheerplan zal aangepast moeten worden. Grote grazers lijken daarnaast een doel op zich te zijn geworden. Hierdoor kunnen maatregelen ten behoeve van de instandhoudingsdoelen in het grazig deel niet worden getroffen. Het beheer van de kudde grote grazers zou onder verantwoordelijkheid van de Provincie Flevoland moeten komen te liggen zodat een eenduidige aanpak mogelijk wordt.

Reactie EZ

Dit betreft een zienswijze op de doelstelling van het Managementplan. In deze nota van antwoord worden enkel zienswijzen op het ontwerp Natura 2000-beheerplan behandeld.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan

2.2 Begrenzing van het Natura 2000-beheerplan

2.2.1 *Begrenzing maatregelen*

Zienswijzen

Het behoud en de ontwikkeling van natuurwaarden in de Natura 2000-gebieden biedt soorten de mogelijkheid om zich te verspreiden naar andere gebieden, waardoor de biodiversiteit bevorderd wordt. In het ontwerp Natura 2000-beheerplan is geen ecologische verbinding met andere gebieden opgenomen. Een citaat uit de zienswijzen is: *Zonder de grenzen van het plan te wijzigen en zonder landdieren in het plan op te nemen, zou beschreven moeten worden, dat het wenselijk is om het gebied op termijn uit te breiden.* Dit zou nu al kunnen resulteren in het behouden van de reeds verworven stukken land in de eerder voorziene verbindingzone, het volgen en sturen van alle ruimtelijke plannen die betrekking hebben op de verbindingzone en het nemen van de vereiste maatregelen, waar onder het aankopen van vrijkomende stukken land, om te komen tot realisering op termijn van de verbindingzone.

Reactie EZ

De doelen en de begrenzing van dit Natura 2000-gebied zijn vastgelegd in het Aanwijzingsbesluit (vastgesteld in 2009). In het beheerplan worden de maatregelen beschreven om deze doelen te behalen. Uitbreiding van het gebied of aanleg van verbindingen is niet nodig voor het realiseren van de doelstelling. Een ecologische verbinding of uitbreiding van het gebied is daarom niet opgenomen in het Natura 2000-beheerplan.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijzen leiden niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.2.2 *Instandhoudingsdoelen halen binnen begrenzing Natura 2000-gebied*

Zienswijzen

Het Natura 2000-beheerplan moet duidelijk maken dat de instandhoudingsdoelen geheel binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied behaald moeten worden en dat de hiervoor benodigde maatregelen ook worden getroffen binnen de grenzen van het gebied.

Een citaat uit de zienswijzen is:

'Een vogelvriendelijk beheer van wegbermen en dijken mag er niet toe leiden dat het bestaande minimaal noodzakelijke maaibeeld van bermen en dijken naar beneden wordt bijgesteld.'

Reactie EZ

Het is toegestaan om maatregelen ook buiten het gebied te treffen indien deze een doeltreffende bijdrage leveren aan het behalen van de doelstellingen. De wet staat echter niet toe dat deze maatregelen dwingend worden voorgeschreven.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt tot verduidelijkende aanpassing van het Natura 2000-beheerplan (§6.2.4 en §7.1).

2.2.3 *Maatregelen buiten het gebied zijn te vrijblijvend*

Zienswijzen

Hoewel in het ontwerp Natura 2000-beheerplan wordt aangegeven dat maatregelen buiten het gebied noodzakelijk zijn voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen, worden er geen verplichtende maatregelen uitgewerkt buiten de Oostvaardersplassen.

Reactie EZ

De voorgestelde maatregelen buiten het gebied zijn weliswaar zeer gewenst, maar hebben geen verplichtende status, zie ook onder §2.2.2. Maatregelen buiten het Natura 2000-gebied, zoals bermbeheer, worden nader uitgewerkt met de betrokken partijen.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt tot verduidelijkende aanpassing van het Natura 2000-beheerplan (§6.2.4 en §7.1).

In het op te stellen Uitvoeringsprogramma zullen gewenste maatregelen die buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied vallen in samenspraak met betrokken partijen, nader worden uitgewerkt in de vorm van Uitweringsplannen per maatregel.

2.2.4 *Foerageerbiotoop in het agrarisch gebied*

Zienswijzen

Door het toepassen van randen- en perceelbeheer in combinatie met het aanleggen van verbindingen in de vorm van kleine landschapselementen (houtwallen, bosjes e.d.) zou er een nieuw biotoop kunnen ontstaan dat een optimaal foerageerbiotoop vormt voor de kiekendieven.

Bij introductie van Noordse Woelmuis als prooidier moet worden voorkomen dat de populatie zo groot wordt dat het leefgebied wordt uitgebreid richting het omliggende agrarisch gebied.

Reactie EZ

Het ontwerp Natura 2000-beheerplan onderschrijft de wenselijkheid van maatregelen ter optimalisering van het foerageerbiotoop binnen en buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied. De herintroductie van de Noordse Woelmuis in het gebied zal niet leiden tot het expansief worden van deze soort buiten het gebied. Deze woelmuis is afhankelijk van een sterk schommelende waterstand. Die is niet aanwezig in het agrarisch gebied. De Oostvaardersplassen, met het natuurlijk peilbeheer vormen een goed habitat voor deze soort. Hij zal dit gebied echter niet op eigen kracht kunnen bereiken.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.3 Watersysteem

2.3.1 *Regenmodel*

Zienswijzen

Een citaat uit de zienswijzen is:

'Het regenmodel zal er toe leiden dat, ondanks aanpassingen aan de stuw, de doelstellingen niet gehaald worden. Alleen met een hoger peil in het voorjaar kunnen moerasvogels veilig broeden en met een lager peil in de nazomer kan het riet zich herstellen van de ganzenvraat.'

Reactie EZ

De essentie van het regenmodel is dat een natuurlijke peilfluctuatie wordt nagestreefd. Dit wil zeggen dat de waterpeilen in het algemeen hoger zijn in de winter en het voorjaar en dat deze zullen dalen in de zomer. De bovengrens van het waterpeil wordt geregeld door de stuw aan de westzijde van het gebied. Het regenmodel kent daarbij een natuurlijke dynamiek waarbij in natte jaren gedurende langere tijd een hoog waterpeil voorkomt. In (zeer) droge jaren kan daarentegen het waterpeil verder dalen, waarbij met name langs de randen van de plassen uitgestrekte slikoevers zullen ontstaan. In natte zomers zullen de oevers onder water staan. Het verschil tussen het voorgestelde regenmodel met het peilbeheer van afgelopen 30 jaar is dat er in de nieuwe situatie een opening in de stuw wordt voorgesteld waarmee ook in de zomermaanden water wordt afgevoerd en niet alleen het neerslagoverschot in de wintermaanden. Hiermee zal een grotere peildynamiek door het jaar heen ontstaan.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.3.2 *Koppeling west en oost*

Zienswijzen

Een citaat uit de zienswijzen is:

'Het doorgraven van de scheidingskade tussen het oostelijk en westelijk compartiment leidt tot vroege en langdurige droogval van de plassen langs de Knardijk. Dit vergroot de kans dat dit gebied dusdanig zal volgroeien met riet dat de grauwe ganzen dit niet meer kunnen openbreken.'

Het opengraven van de Hals zal niet eenvoudig zijn en snel weer dichtslibben.

Reactie EZ

Het Natura 2000-beheerplan gaat uit van een koppeling tussen de westelijke en oostelijke plas waardoor in het gehele moerasdeel het zelfde peilregime wordt gevoerd. Hiervoor lijkt het (opnieuw) doorgraven van de scheidingskade in het gebied de meest geschikte optie. Door het realiseren van de verbinding zal het waterpeil zowel in west als in oost eenzelfde peilfluctuatie krijgen, zoals hierboven is beschreven. Daarnaast biedt deze verbinding het voordeel van opwaaiing waardoor bij sterke (zuidwesten) wind een meerdaagse opstuwing plaatsvindt met een peilverschil tussen west en oost als gevolg.

De (absolute) hoogte van het toekomstige bovenpeil is afhankelijk van de bodemhoogte na de periode van peilverlaging. De in te stellen bovengrens van het waterpeil zal in overleg met de betrokken instanties worden bepaald, vlak voordat met de herinundatie wordt gestart.

In de huidige situatie is de waterdiepte in het westelijke deel vrij groot; dit is in 1998 ontstaan na het instellen van het nieuwe waterpeil (ook wel 2^e inundatie genoemd). De verwachting is dat de bodem van het oostelijk deel als gevolg van de peilverlaging meer zal zakken dan in het westelijke deel (omdat dit daar in tegenstelling tot in het westelijk deel voor de eerste maal gebeurt). Hierdoor neemt het hoogteverschil tussen west en oost af. De in de zienswijzen geschetste kans dat de oostelijke plassen zullen droogvallen, met risico voor dichtgroei, is hierdoor klein.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

In het Uitvoeringsprogramma zal de wijze waarom de verbinding kan worden gerealiseerd worden uitgewerkt. Hierbij zal rekening worden gehouden met de technische (on)mogelijkheden.

2.3.3 *Waterbeheer en harde moerasranden*

Zienswijzen

Het zou logisch zijn om de kade deels te verschuiven naar het zuiden en het moeras in tweeën te delen. Met een hoge dijk om één moerasdeel heen zou hier een Europees deltabeheer kunnen worden ingevoerd met 2 meter water in de winter en droogval in de zomer.

Reactie EZ

In het ontwerp Natura 2000-beheerplan is op basis van wetenschappelijke inzichten afgewogen om het areaal grasland te verkleinen ten behoeve van water- en moerasvogels. Hieruit volgt dat dit niet effectief is. Verleggen van de dijk is daarom geen zinvolle optie, zie ook §2.9.1. Het genoemde 'Europees deltabeheer' is niet mogelijk onder natuurlijke omstandigheden op basis van neerslag en verdamping. Dit is daarom geen realistische optie.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.3.4 *Peilbesluit*

Zienswijzen

Er bestaat nu geen peilbesluit voor de Oostvaardersplassen. Het Waterschap wil voorafgaand aan de uitvoering van het Natura 2000-beheerplan een peilbesluit opstellen.

Reactie EZ

Het waterpeil van de Oostvaardersplassen is tot nu toe niet vastgelegd in een peilbesluit. Het Waterschap is voornemens en bevoegd een peilbesluit te nemen. Conform artikel 19j van de Natuurbeschermingswet dient dit met inachtneming van de instandhoudingsdoelen en het Natura 2000-beheerplan te geschieden. Voor de uitvoering van het Natura 2000-beheerplan is een peilbesluit niet noodzakelijk. Pas na afloop van de successie terugzettende ingreep is bekend welke maaiveldhoogtes het gebied heeft en welke variatie hierin is. Op basis hiervan kan de optimale boven- en ondergrens van het waterpeil worden bepaald en indien noodzakelijk worden vastgelegd in een peilbesluit.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.4 **Waterstandverlaging**

Op de maatregel waterstandverlaging ten behoeve van de successie-terugzettende ingreep zijn veel zienswijzen binnengekomen. Het verlagen van het waterpeil in het gehele moerasdeel ineens zorgt voor veel reacties. Het gaat hierbij over de zorg dat vogelsoorten verdwijnen en de vrees dat populaties niet zullen herstellen en/of dat soorten niet terugkeren. Daarnaast wordt gewezen op de gevolgen voor individuele dieren als gevolg van de waterstandverlaging. De maatregel van waterstandverlaging wordt op zich niet ter discussie gesteld wordt maar zienswijzen gaan wel in op het feit dat dit voor het moerasdeel in z'n geheel in één keer plaatsvindt en niet gefaseerd. De volgende achterliggende zienswijzen zijn op dit vlak ingediend.

2.4.1 *Waterstandverlaging*

Zienswijzen

Uit diverse zienswijzen blijkt dat in het proces van het tot stand komen van het ontwerp Natura 2000-beheerplan gehanteerde termen droogval en drooglegging kunnen leiden tot verwarring. Ook lijkt het niet altijd duidelijk hoe deze maatregel bedoeld is.

Reactie EZ

Het belangrijkste doel in het Natura 2000-beheerplan is regeneratie van de rietvegetatie. Om dat doel te bereiken is een tijdelijke verlaging van de waterstand in de plassen noodzakelijk, waarna de lagere meer dynamische waterstand gedurende een periode van enkele jaren in stand wordt gehouden. In deze periode kan op de dan aanwezige slikkige oevers ontwikkeling van rietvegetatie plaats vinden. Als er voldoende riet geregenereerd is wordt weer een hogere waterstand ingesteld (zie ook §2.3.1).

In het ontwerp Natura 2000-beheerplan is bewust gebruik gemaakt van de term waterstandverlaging en niet, zoals in veel van de zienswijzen gebeurt, van de term drooglegging. De term drooglegging is gekoppeld aan een ontwatering zoals voor landbouwgebieden in Flevoland wordt gerealiseerd en dat is niet de bedoeling

De algemene term voor de maatregel is: waterstandverlaging met als doel de successie van het rietmoeras in de tijd terug te zetten. Deze maatregel wordt in het vervolg successie-terugzettende ingreep genoemd.

Het proces van de waterstandverlaging, als onderdeel van de successie-terugzettende ingreep zal zich over langere tijd uitstrekken. Afhankelijk van het startseizoen zal dit zeker enkele maanden tot ongeveer een half jaar duren. Er zal dus niet in korte tijd een grote hoeveelheid water uit de plassen worden geloosd. De effecten op het ontvangende water zijn beperkt en goed op te vangen door het gemaal Blocq van Kuffeler. Eventuele negatieve effecten in het gebied kunnen door monitoring worden gesignaleerd en ingrijpen is mogelijk (hand aan de kraan principe).

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan, het hand aan de kraan principe wordt toegevoegd. Daarnaast wordt het eenduidig gebruiken van de woorden waterstandsverlaging en successie terugzettende ingreep doorgevoerd.

2.4.2 *Risico van niet terugkeren doelsoorten na waterstandverlaging in één keer*

Zienswijzen

De zienswijzen op de successie-terugzettende ingreep door waterstandverlaging in één keer zijn onder te verdelen in de volgende categorieën:

- A. Bij een gefaseerde drooglegging is behoud van het refugium mogelijk zodat minder vogelsoorten hoeven uit te wijken.
- B. Het risico dat de doelsoorten niet of in onvoldoende mate terugkeren en de beperkte opvangcapaciteit van andere geschikte gebieden.
- C. Instandhoudingsdoelsoorten zullen niet of vrijwel niet tot broeden komen tijdens droogval.
- D. Er wordt getwijfeld aan de bijdrage van de successie-terugzettende ingreep aan dispersie van moeras en watervogels.
- E. Door waterstandverlaging zal er in de winter een drinkwatertekort ontstaan voor de grazers.

Reactie EZ

De keuze tussen de scenario's waterstandverlaging in 1 keer of gefaseerd in het beheerplan is gedaan op basis van de beste wetenschappelijke kennis en inzicht. Naar aanleiding van de zienswijzen is deze afweging opnieuw gemaakt. De hoofdconclusie van het beheerplan is in 1 keer, maar in de uitvoering is er veel ruimte voor nuancering in de aanpak. Ten tijde van de uitvoering (en in het op te stellen Uitvoeringsprogramma) zullen nog vele keuzes gemaakt worden hoe deze waterstandverlaging in de verschillende plassen gaat plaatsvinden en in welk tempo. Voor de uitvoering van het beheerplan is de provincie Flevoland verantwoordelijk. Een nog in te stellen begeleidingscommissie zal de uitvoering begeleiden en deze heeft de mogelijkheid om maatregelen tijdens de uitvoering bij te sturen. De precieze opzet van de commissie wordt door de provincie vastgesteld. Haar verantwoordelijkheid zal zijn de uitvoering van de maatregelen te begeleiden en waar nodig bij te sturen.

A: *Bij een gefaseerde drooglegging is behoud van het refugium mogelijk zodat minder vogelsoorten hoeven uit te wijken:*

In de afweging tussen de scenario's heeft meegespeeld in welke mate fasering van de ingreep de risico's voor de doelsoorten verkleint. Daar waar bij een gefaseerde aanpak de verschillende delen van het gebied voor een aantal soorten een refugium kunnen zijn, is de meerwaarde beperkt.

B: *Het risico dat de doelsoorten niet of in onvoldoende mate terugkeren en de beperkte opvangcapaciteit van andere geschikte gebieden:*

Om zicht te geven op de mogelijke uitwijkplaatsen voor de doelsoorten is in tabel 6.5 van het ontwerp beheerplan een overzicht opgenomen van de natuurontwikkelingsgebieden -alleen in Nederland- die aan de eisen van de doelsoorten voldoen en die binnenkort worden opgeleverd. De verwachting is, op basis van best wetenschappelijk inzicht, dat deze gebieden het refugium kunnen bieden dat alleen west of oost van de Oostvaardersplassen zelf niet kunnen bieden.

Om zekerheid te verkrijgen op de terugkeeransen is een specifieke onderzoeksvraag gesteld aan SOVON, zie conclusies SOVON rapport 2013/27 (bij de inspraakdocumenten gevoegde rapportage). De verwachtingen van SOVON met betrekking tot terugkeer van de niet-broedvogels is positief. Ten aanzien van de broedvogels kwalificeert SOVON de kansen als gunstig, met uitzondering van de aalscholver en blauwe kiekendief. Voor deze soorten wordt aangegeven dat impact op deze soorten afhankelijk is de populatietrends in andere gebieden.

C: *Instandhoudingsdoelsoorten zullen niet of vrijwel niet tot broeden komen tijdens droogval:*

De omstandigheden voor sommige vogels om te broeden tijdens de successieterugzettende ingreep zullen tijdelijk verslechteren. Deze broedvogels in het gebied zullen gedurende de ingreep niet broeden of andere geschikte gebieden opzoeken, zie ook onder B.

De successieterugzettende ingreep zal uiteindelijk zorgen voor een boost in aantallen doelsoorten. Het effect hiervan is groter bij een ingreep in één dan bij die maatregel in twee keer. Dit is het belangrijkste ecologische argumenten geweest om voor 'Gelijktijdige peilverlaging van het oostelijke en westelijke compartiment' te kiezen.

D: *Er wordt getwijfeld aan de bijdrage van de successie-terugzettende ingreep aan dispersie van moeras en watervogels:*

Bij de afweging is op basis van best wetenschappelijk inzicht geconcludeerd dat 'integrale waterpeilverlaging' meer zal bijdragen aan 'dispersie naar en vestiging in andere Natura 2000-gebieden', dan een 'gefaseerde aanpak'. Daarmee draagt de integrale peilverlaging mee aan de algemene instandhoudingsdoelstelling 'Bijdrage aan het Natura 2000-netwerk'.

Een tijdelijke ongeschiktheid van moerasgebieden voor bepaalde water- en moerasvogels kan juist een drijvende kracht zijn achter dispersie van moeras- en watervogels (d.w.z. nieuwe vestigingen van broedvogels in geschikte gebieden). Dit is gebaseerd op de in de literatuur beschreven effecten van droogval en herinundatie in de Oostvaardersplassen op wetlands elders in NW-Europa en ook op wetenschappelijk onderzoek naar wetlands elders in Europa en de rest van de wereld. De functie die de Oostvaardersplassen in dit opzicht in het verleden hebben vervuld voor wetlands in NW-Europa is ook nog eens benadrukt door de buitenlandse experts uit omliggende landen die SOVON ten behoeve van de second opinion heeft geraadpleegd.

E: *Door waterstandverlaging zal er in de winter een drinkwatertekort ontstaan voor de grazers:*

Het moerasdeel van het gebied fungeert niet als drinkvoorziening voor grote grazers in de winter. Een effect op de drinkwatervoorziening door gelijktijdige of gefaseerde droogval is daarom niet het geval.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze geeft wel aanleiding tot aanpassing van de afweging van scenario's in bijlage 8: verduidelijking en aanvulling van de afweging naar aanleiding van de zienswijzen en nieuwe inzichten. Daarnaast wordt het hand aan de kraan principe doorgevoerd. Dit principe wordt begeleid door een commissie die onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag de uitvoering van de maatregel begeleid.

2.4.3 *Betere onderbouwing van droogvalscenario's*

Zienswijzen

Gezien het enorme belang van het moerasgebied is een betere wetenschappelijke onderbouwing van de populatieontwikkeling van Natura 2000-soorten in de diverse scenario's noodzakelijk. De scenario's zouden getoetst moeten worden middels populatiemodellering. Hiermee kunnen de gevolgen voor de instandhoudingsdoeltellingen zo goed mogelijk worden ingeschat. Met name wordt daarbij gedacht aan (meta)populatiemodellen. Hiermee kunnen dan tevens maatregelen worden getroffen in vervangende gebieden.

Reactie EZ

Hoewel er recent vooruitgang is geboekt met populatiemodellering van bepaalde soorten moerasvogels, acht het ministerie van EZ bestaande (meta)populatiemodellen (nog) niet geschikt voor het verkrijgen van garantie op terugkeer van doelsoorten. Modellen blijven vereenvoudigde weergaven van de werkelijkheid waarin onmogelijk alle relevante factoren (voldoende) kunnen worden meegenomen (zeker bij vogels aan de top van de voedselpiramide). Dit soort modelleringen krijgen pas echt een bruikbare voorspellende waarde als ze frequent 'gekalibreerd' zijn door bestaande opgetreden veranderingen in sleutelfactoren in het model op te nemen en de output daarvan (populatiegrootte in de tijd) te vergelijken met het werkelijke populatieverloop. Het ministerie van EZ ziet meer waarde in expert oordeel en hand aan de kraan aanpak. Dit zal het ministerie dan ook meegeven aan de provincie Flevoland als afweging bij het op te stellen Uitvoeringsprogramma (zie ook §2.4.5).

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan

2.4.4 *Bedreigde soorten in relatie tot waterstandverlaging*

Zienswijzen

Een analyse ontbreekt van de effecten van de waterstandverlaging op beschermde soorten zoals de otter, bever, ringslang, rugstreepd, meervleermuis, tweekleurige vleermuis en watervleermuis. Een gefaseerde uitvoering zal voor deze tabel 3 soorten gunstiger uitpakken. Verzocht wordt om aan te geven hoe de gunstige staat van instandhouding van deze soorten kan worden gegarandeerd.

Reactie EZ

Hoewel het gebied niet voor de genoemde bedreigde soorten is aangewezen, is hier het wettelijk voorzorgsbeginsel van toepassing. Dit houdt in dat de ingreep wel kan plaatsvinden maar dat daarbij rekening dient te worden gehouden met de voor de betreffende soorten geldende beschermingsbepalingen, zoals vastgelegd in wet- en regelgeving. Daaruit kan de plicht volgen om mitigerende maatregelen te treffen. In het Uitvoeringsprogramma wordt dit uitgewerkt.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.4.5 *Onzeker effect van successie-terugzettende ingreep: hand aan de kraan is gewenst*

Zienswijzen

De successie-terugzettende ingreep van het moeras door een integrale peilverlaging brengt grote risico's met zich mee. Indien zich onverwachte gebeurtenissen voordoen is een tijdige signalering hiervan noodzakelijk zodat maatregelen kunnen worden genomen om onomkeerbare effecten tegen te gaan. Voorafgaand aan de maatregelen zal de nulsituatie goed in beeld moeten worden gebracht, gevolgd door een monitoringstraject om inzicht te krijgen of de verwachtingen al dan niet uitkomen en of bijsturing gewenst is.

Teneinde de resultaten vanuit de monitoring te interpreteren en maatregelen uit te werken is het wenselijk een ecologische begeleidingscommissie in te stellen die tijdig nodige maatregelen kan voorstellen. Beschikbaarheid van voldoende financiële middelen is hierbij noodzakelijk.

Reactie EZ

Het ministerie van Economische Zaken beaamt de noodzaak om eventuele ongewenste effecten van de successie-terugzettende ingreep tijdig te signaleren en indien noodzakelijk te kunnen ingrijpen. De suggesties uit de zienswijzen met betrekking tot nulmeting, monitoren, hand aan de kraan en een ecologische begeleidingscommissie worden dan ook meegenomen naar de Uitwerkingsfase.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.4.6 *Varianten op scenario's voor successie-terugzettende ingreep*

Zienswijzen

In diverse zienswijzen worden extra varianten op de scenario's voor de successie-terugzettende ingreep genoemd. Deze varianten zijn:

- A. Peilverlaging gedurende 2 jaar in plaats van 3 jaar, zoals SOVON aanbeveelt. Hierdoor ontstaat er minder kans op het ontstaan van moerasruigten.
- B. Alleen volledige peilverlaging in het westelijke deel en beperkte peilverlaging in het oostelijk deel is niet onderzocht, maar komt tegemoet aan de wens om te kunnen blijven schaatsen.
- C. In het bijlagendocument wordt kort een variant op het scenario van gefaseerde droogval (no. 5) benoemd, die drie jaar korter zou duren dan de voorziene twaalf jaar. De tijdswinst zou volgens het bijlagendocument als volgt bereikt kunnen worden: "zo gauw het peil in het drooggevallen compartiment weer wordt opgezet, laat men het peil in het andere compartiment dalen, zodat toch nog recht wordt gedaan aan het refugium-principe, maar tevens de totale periode van droogval en herinundatie in de twee compartimenten zo veel mogelijk wordt ingeperkt". Met deze variant is een aanzienlijke tijdswinst te halen voor de gefaseerde variant maar deze wordt verder niet meegenomen in de vergelijking in bijlage 8 van het ontwerp Natura 2000-beheerplan.

Reactie EZ

A: In tabel 6.2 van het ontwerp Natura 2000-beheerplan staat aangegeven waarom de verwachting is dat een waterstandverlaging minimaal 3 jaar moet duren om effect te hebben. Zoals eerder aangegeven (in §2.4.5) is het belangrijk de ontwikkelingen ten tijde van de ingreep goed te volgen.

B: Voor de successie-terugzettende ingreep en de wijze van waterstandverlaging is het behalen van de Natura 2000-instandhoudingsdoelen leidend geweest. Effecten op recreatieve activiteiten zoals schaatsen, hebben daarbij geen rol gespeeld en zijn derhalve niet onderzocht.

C: Het belangrijkste ecologische argument om een overlappende variant op de gefaseerde droogval niet in de vergelijking mee te nemen is dat de meerwaarde van de tijdwinst ten opzichte van de gefaseerde droogval in twaalf jaar, geheel teniet wordt gedaan door het –overigens beperkte- refugium voordeel van de gefaseerde aanpak. De gekozen variant, de waterstandsverlaging voor het gehele gebied eenmalig toepassen, wordt in het Uitvoeringsprogramma verder uitgewerkt.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijzen leiden niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.4.7 *Waterafvoer bij successie terugzettende ingreep*

Zienswijzen

Zienswijzen geven aan dat afwatering van de plassen langs de Knardijk via de Lage Vaart wel mogelijk is en daarmee geen reden voor de keuze voor het afzien van een gefaseerde successie-terugzettende ingreep.

Reactie EZ

Een aspect bij de vergelijking van de scenario's van waterstandverlaging is de waterkwaliteit van de Lage Vaart. De waterkwaliteit van dit KRW-waterlichaam is gevoelig voor het nutriëntenrijke water uit de Oostvaardersplassen. Naast zuivering van het uitgelaten water levert een zo kort mogelijke weg naar de Blocq van Kuffeler de kleinste impact op. Hiernaast geldt dat recent het Hoofddiep is afgesloten ter plaatse van de spoorwegonderdoorgang ten behoeve van een droge verbinding onder het spoor. Deze recente ontwikkeling maakt een gefaseerde peilverlaging moeilijker te realiseren.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Het principe van waterstandverlaging in één keer is de basis van het Natura 2000-beheerplan. De praktische uitwerking hiervan volgt in het Uitvoeringsprogramma.

2.5 Betreding van het riet door o.a. grote grazers

2.5.1 *Risico van betreding bij peilverlaging*

Zienswijzen

Betreding van het rietland door grote grazers, met name edelherten en incidenteel konikpaarden vormt een bedreiging van het broedbiotoop van veel moerasvogels. De kans is groot dat bij de peilverlaging de betreding zal toenemen en ontwikkeling van nieuw riet in gevaar wordt gebracht tot zelfs volledige leegvraat van het riet in het moerasdeel. Het rietmoeras wordt hierbij ook toegankelijk voor de vossen waardoor diverse doelsoorten (o.a. dodaarzen, roerdompen, woudaapjes, zilverreigers en bruine kiekendief) uit het gebied zullen vertrekken.

Reactie EZ

Tijdens het proces van het opstellen van het ontwerp Natura 2000-beheerplan is deze zorg reeds door diverse experts ingebracht. Het risico dat de edelherten het jonge riet grootschalig zullen op eten wordt echter op voorhand niet al te groot ingeschat. De eerste tijd na de waterstandverlaging zal de draagkracht van de bodem nog onvoldoende zijn voor betreding, bovendien zal het enkele jaren duren

voordat er nieuw riet zal ontstaan. De groei van jong eiwitrijk riet valt samen met de periode dat in het grazige deel de voor grazers beschikbare hoeveelheid (eiwitrijk) gras snel toeneemt. De grote grazers geven de voorkeur aan dit gras zodat het riet dan al snel met rust zal worden gelaten. Aan de andere kant is enige betreding van het riet door edelherten tijdens de waterstandverlaging juist welkom omdat hiermee open plekken in het moeras zullen ontstaan. Dit is onder meer gunstig omdat hiermee visplaatsen ontstaan voor de roerdomp.

Wanneer de herten wel massaal het jonge eiwitrijke riet dreigen op te eten en daarmee de regeneratie van het riet onmogelijk maken zullen passende maatregelen worden genomen om dit tegen te gaan (hand-aan-de kraan-principe).

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijzen leiden niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan. In de uitwerking van de maatregel in het Uitvoeringsprogramma wordt dit punt meegenomen. Bij de uitvoering van de maatregelen zullen de gevolgen van betreding gevolgd worden.

2.5.2 *Voorstellen om aantallen grote grazers te beheersen tijdens successie-terugzettende ingreep*

Zienswijzen

De kans bestaat dat het aantal grazers tijdens de waterstandverlaging toeneemt doordat het leefgebied en de voedselbeschikbaarheid (tijdelijk) toeneemt. Als na de ingreep het peil weer stijgt zullen er meer dieren leven op een kleiner oppervlak met mogelijk meer sterfte als gevolg, hetgeen tot grote maatschappelijke verontwaardiging kan leiden. Verzocht wordt om hierop in te gaan in het Natura 2000-beheerplan.

Reactie EZ

De regeneratie van het riet zal pas in het derde jaar van de ingreep massaal gebeuren. Dat is dan pas het moment dat edelherten zouden kunnen profiteren van dit potentieel voedselaanbod. Een jaar later wordt de herinundatie ingezet, waarmee deze periode te kort is om tot een grote toename van de populatie te leiden met de in de zienswijze geschetste gevolgen.

Dit aspect krijgt aandacht in het Uitvoeringsprogramma (hand aan de kraan).

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijzen leiden niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan. In de uitwerking van de maatregel in het Uitvoeringsprogramma wordt dit punt meegenomen.

2.5.3 *Betreding van riet door de vos*

Zienswijzen

Bij de waterstandsverlaging wordt rietmoeras bereikbaar voor de vos, zeker in combinatie met de vorming van paadjes in het riet.

Reactie EZ

De vos is onderdeel van het natuurlijk systeem. Betreding van het rietland door de vos is ook in de huidige situatie aan orde.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijzen leiden niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.6 Effecten op de omgeving

2.6.1 Waterkwaliteit in het gebied en afvoer van water

Zienswijzen

Het waterschap wil de garantie dat het aflatwater van de Oostvaardersplassen direct kan worden uitgemalen naar het Markermeer, via de Blocq van Kuffeler. Dit vereist instemming van Rijkswaterstaat, EZ dient hiervoor te zorgen. Aflat naar het lage deel van de Flevopolder is niet toegestaan omdat dit negatieve effecten zal hebben op de waterkwaliteit van de Lage Vaart waardoor de KRW doelen niet kunnen worden gehaald.

Reactie EZ

Bij het opstellen van het ontwerp Natura 2000-beheerplan is veel aandacht geweest voor de beïnvloeding van de waterkwaliteit (met name nutriënten) van de ontvangende wateren. Dit heeft geresulteerd in het uitvoeren van een pilot naar de zuiverende werking van een rietmoeras op slib en nutriënten. Er heeft afstemming plaatsgevonden met Rijkswaterstaat, wat geresulteerd heeft in de instemming van Rijkswaterstaat met het beheerplan inclusief de afvoer van water naar het Markermeer. Er is overleg gaande tussen de Provincie Flevoland, Rijkswaterstaat en het Waterschap Zuiderzeeland over de te nemen maatregelen om negatieve beïnvloeding van de waterkwaliteit te voorkomen.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan. In het Uitvoeringsprogramma wordt de voorziening voor zuivering van water verder uitgewerkt en afgestemd met Rijkswaterstaat en het Waterschap Zuiderzeeland.

2.6.2 Hydrologische effecten op de omgeving

Zienswijzen

De tijdelijke waterstandverlaging en de nieuwe beheersituatie mogen geen negatieve gevolgen hebben voor de omgeving, noch op de waterkwaliteit, noch op de waterstanden (o.a. het Bovenwater en overige omliggende watersystemen) noch op de waterkeringen.

Ook wordt gevraagd naar de gevolgen van het plan op de waterkwaliteit in de Ecozone.

Reactie EZ

In het ontwerp Natura 2000-beheerplan is beschreven welke effecten zouden kunnen optreden als gevolg van de peilverlaging en als gevolg van het daarna in te stellen (dynamische) peilbeheer. Op aangeven van het waterschap werden geen effecten verwacht voor de waterkeringen, zijn de effecten voor de waterkwaliteit uitgewerkt in een plan voor zuivering van het (extra) af te voeren water en is een onderzoek naar veranderingen van de grondwaterstanden en de eventuele invloed op het Bovenwater voorgesteld.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan. In het Uitvoeringsprogramma worden, indien noodzakelijk, maatregelen uitgewerkt om grondwatereffecten en/of effecten op de waterkering te mitigeren.

2.6.3 *Vistrap*

Zienswijzen

Bij de in het Natura 2000-beheerplan opgenomen vispassages dient te worden voorkomen dat deze een negatief effect hebben op de Lage Vaart.

Er wordt gevraagd om vispassages voor grotere roofvissen zoals de Europese Meerval.

Reactie EZ

In het ontwerp Natura 2000-beheerplan zijn enkele vistrappen opgenomen om met name de trek van stekelbaarsjes het gebied in, te bevorderen. Dit zijn kleine vistrappen die een beperkte lokstroom hebben en alleen in werking hoeven te zijn gedurende de periode dat stekelbaarsjes trekken. Het plan voorziet niet in vispassages voor grotere roofvissen omdat de hiervoor benodigde vispassages een te grote invloed zouden hebben op de waterkwaliteit van de Lage Vaart.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan. In het Uitvoeringsprogramma zullen de vistrappen in overleg met het Waterschap Zuiderzeeland verder worden uitgewerkt.

2.6.4 *Overlast schadelijke insecten*

Zienswijzen

Gevreesd wordt dat het natuurlijk peilbeheer negatieve invloed heeft op het aantal schadelijke insecten.

Reactie EZ

De omvang van het moerasgebied zal met de maatregelen niet wijzigen. De successie terugzettende ingreep en het dynamisch peilbeheer verbeteren juist de omstandigheden voor insectenetende vissen en vogels. Dit zal overlast van insecten juist verminderen.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.7 **Uitspraak Raad van State aanwijzingsbesluit**

In hun zienswijzen maken de gemeenten Almere en Lelystad melding van het beroep dat onder andere deze gemeentes hebben ingediend tegen het aanwijzingsbesluit van de Oostvaardersplassen (Uitspraak RvS 201003128/1/R2). De gemeenten vermelden dat het bevoegd gezag (de minister) in de procedure naar voren heeft gebracht dat 'onderdelen van ons beroep geadresseerd zouden worden in het Natura 2000-beheerplan'. Het gaat hierbij om oplossingsrichtingen ten behoeve van de muizenstand en om het vergunningverleningskader.

2.7.1 *Muizenstand*

Zienswijzen

Tijdens de behandeling bij de Raad van State is een aantal oplossingsrichtingen benoemd die kunnen bijdragen aan verhoging van de muizenstand'. Er wordt daarbij gewezen op het namens de minister verklaarde zoals is verwoord in rechtsoverweging 2.13.1. Deze maatregelen komen niet terug in het ontwerp Natura 2000-beheerplan.

Reactie EZ

In de procedure bij de Raad van State heeft de minister een aantal beheermaatregelen voorgesteld, die getroffen kunnen worden om de muizenstand in de Oostvaardersplassen en de omgeving te verbeteren. In het verlengde hiervan is in het ontwerp beheerplan breder gekeken naar maatregelen die optimaal kunnen bijdragen aan de voedselsituatie voor kiekendieven en de overige instandhoudingsdoelstellingen.

Daarbij is onder meer gekeken naar de eisen die de blauwe kiekendief stelt aan haar voedselpakket. Naast muizen eten zij ook spreeuwen, konijnen en andere jonge dieren. Ook hiervoor zijn maatregelen voorgesteld zoals de ingrepen in het Kotterbos. Belangrijk zijn ook de ingerichte 'compensatiehectares' zoals die toentertijd zijn gedaan. De in het ontwerp Natura 2000-beheerplan opgenomen maatregelen zijn het resultaat van deze integrale afweging.

Daarnaast zijn de voorgestelde maatregelen in het bermbeheer buiten de Oostvaardersplassen een ondersteunende maatregel waarmee de muizenstand kan worden verhoogd.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

In het Natura 2000-beheerplan zal de afweging van maatregelen voor verhoging van de muizenstand beter worden toegelicht.

2.7.2 *Vergunningverleningskader*

Zienswijzen

Het Natura 2000-beheerplan gaat voor vergunningverlening uit van werkelijk waargenomen aantallen en niet uit van de draagkracht van het gebied. De Raad van State heeft in haar uitspraak benadrukt dat de in het aanwijzingsbesluit genoemde aantallen bij de instandhoudingsdoelen geen streefaantallen zijn maar slechts een indicatie vormen voor de gewenste draagkracht van het gebied. In het ontwerp Natura 2000-beheerplan is niet uitgewerkt hoe de draagkracht (in relatie tot de werkelijk vastgestelde aantallen) moet worden bepaald. Niet alleen interne factoren bepalen of de draagkracht door de populatie wel volledig wordt benut. Ook externe factoren (zoals sterfte in overwinteringsgebieden of doordat andere gebieden in verhouding beter door een soort worden benut) kunnen ervoor zorgen dat de draagkracht op orde is maar dat de feitelijke populatie daarbij achter blijft. Bij vergunningsverlening wordt juist wel gekeken naar de waargenomen aantallen. Als deze aantallen achter blijven bij de draagkracht wordt het effect van plannen en projecten veel sneller en groter ingeschat en dan is de compensatie/mitigatie opgave navenant groter.

Ook tijdens de waterstandverlaging ten behoeve van de successie-terugzettende ingreep zijn tijdelijk lagere aantallen te verwachten. Deze aantallen mogen niet van invloed zijn op de beoordeling van een aanvraag van een vergunning.

Gevraagd wordt om in het Natura 2000-beheerplan een helder vergunningsverleningskader op te nemen. Hierbij dient te worden getoetst op draagkracht en niet op feitelijk waargenomen aantallen per soort.

In paragraaf 8.1 van het ontwerp Natura 2000-beheerplan staat dat bij toetsing ook rekening gehouden moet worden met functies buiten het gebied zoals foerageergebied, broedgebied en verbindingzones. Plannen zouden alleen op hun externe werking mogen worden getoetst voor zover deze een direct negatief effect hebben op het functioneren binnen het N2000 gebied.

Reactie EZ

Vergunningverlening vindt plaats op basis van art. 19d van de Natuurbeschermingswet 1998. In art. 19e is vastgelegd waar de vergunningverlener (Gedeputeerde Staten) rekening mee dient te houden, waaronder het Natura 2000-beheerplan (zie art. 19e, onder b). Het Natura 2000-beheerplan heeft daarbij een functie als vergunningkader. Het ontwerp-beheerplan bevat een goede 'gereedschapskist' om mogelijke effecten van activiteiten op instandhoudingsdoelen te kunnen inschatten. Bij toetsing van effecten van ingrepen wordt dan vooral rekening gehouden met het effect op de rust, broed en foerageergebieden en niet op absolute aantallen van de doelsoorten. Per soort zijn hiervoor de ecologische vereisten en sleutelfactoren van het voorkomen zo nauwkeurig mogelijk in kaart gebracht (zie de gebiedsbeschrijving in hoofdstuk 3 van het ontwerp-beheerplan en de soortbeschrijvingen in bijlage 4 van het bijlagendocument). In paragraaf 6.3.3 van het hoofddocument is het perspectief en de te verwachten draagkracht voor de uitbreidingsdoelen samengevat, en dan met name voor woudaap, blauwe kiekendief en porseleinhoen. Externe factoren die een rol spelen bij beantwoording van de vraag of de aantallen uit de instandhoudingsdoelen van sommige doelsoorten gehaald zullen worden, zijn weergegeven op pagina 63 en 64 van het ontwerp-beheerplan en/of in de soortbeschrijvingen van bijlage 4.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.8 Ganzenbeheer

Zienswijzen

Wanneer blijkt dat de doelen voor de ganzenpopulatie worden gehaald en dat de draagkracht wordt overschreden is het wenselijk om populatiebeheer te kunnen toepassen. Dit ter voorkoming van (interprovinciaal) schade aan landbouwgewassen alsmede voor het borgen van de veiligheid van het luchtverkeer. Deze vraag is gesteld voor het geval dat er structureel meer kolganzen, grauwe ganzen en/of brandganzen in de Oostvaardersplassen (zouden) verblijven dan de aantallen behorend bij de instandhoudingsdoelen, waarbij er sprake is van schade aan landbouwgronden rondom de Oostvaardersplassen.

Reactie EZ

Populatiebeheer of (ganzen)schade bestrijding is geen onderdeel van het Natura 2000-beheerplan. Variaties in populaties rond de instandhoudingsdoelen is een onderdeel van het natuurlijk systeem. Voor de situatie buiten het beheersgebied geldt het reguliere beleidskader conform de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet.

Partijen die in of om Natura 2000-gebieden aan ganzen-populatiebeheer willen doen, hebben naast een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet ook een vergunning van de provincie nodig op grond van de Natuurbeschermingswet. De aanvrager moet dan aantonen dat de schadebestrijding geen significant negatieve effecten heeft op de vanuit Natura 2000-soorten.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.9 Grazig deel

Het grazig deel van de Oostvaardersplassen heeft invloed op de Natura 2000 instandhoudingsdoelen. In verschillende zienswijzen komen de volgende punten naar voren:

2.9.1 *Foerageerbiotoop blauwe kiekendief*

Zienswijzen

Het oorspronkelijk mozaïeklandschap van het grazig deel van de Oostvaardersplassen is door overbegrazing door de grote grazers volledig verloren gegaan. Bomen en struiken zijn verdwenen door bastvraat. Het gebied wordt nu sterk gedomineerd door grasland. Kleine grazers als muizen en konijnen zitten er niet meer en de aantallen zangvogels zijn gedecimeerd. Ganzen grazen het korte gras nog korter en ze bedekken de grasmat met uitwerpselen. Hierdoor worden deze gebieden onaantrekkelijk voor de kleine grazers en prooidieren voor de kiekendief.

Het niet voor de ganzen noodzakelijk areaal van het grazig deel zal daarom moeten worden ingezet ten gunste van de blauwe kiekendief, door kansen voor kleine grazers beter te benutten.

Het foerageergebied van de blauwe kiekendief moet vooral in het grazig deel worden gezocht. Introductie van de noordse woelmuis in het moerasdeel zal daarom nauwelijks een voedselbron kunnen vormen voor de blauwe kiekendief.

Reactie EZ

De (inter)nationale waarde van het gebied is gebaseerd op de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en daarmee als Natura 2000-gebied. Het beheer van de grote grazers is hieraan ondergeschikt. De aanwezigheid van de grote grazers is wel belangrijk voor als bijdrage aan de instandhoudingsdoelstellingen.

Na afweging op basis van wetenschappelijke inzichten is er in het ontwerp Natura 2000-beheerplan niet voor gekozen om het areaal grasland te verkleinen of om grond vrij te maken voor aanleg van kiekendieffoerageergebieden (d.w.z. speciale, daar op toegespitste landbouwenclaves).

Het beoogd dynamische peilbeheer in het moerasdeel en de omstandigheden in de nattere delen van het grazig deel geven de noordse woelmuis een concurrentievoordeel ten opzichte van andere muizensoorten. Daarnaast zal er door de successie terugzettende ingreep en daarna het dynamisch peilbeheer meer een pioniersvegetatie ontstaan in het (oostelijk) moerasdeel. De pioniersvegetatie kenmerkt zich door afwisseling van riet en meer open soorten als moerasandijvie. De blauwe kiekendief kan bij deze afwisseling optimaal profiteren van zijn hinderlaagtechniek om te jagen op zijn prooidier de noordse woelmuis.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.9.2 *Effecten van overbegrazing op broedvogels*

Zienswijzen

Het oorspronkelijk mozaïeklandschap van het grazig deel van de Oostvaardersplassen is door overbegrazing door de grote grazers volledig verloren gegaan. Het SOVON broedvogelrapport toont aan dat de overbegrazing desastreus is voor de vogelpopulatie. Het verminderen van het aantal grote grazers is nodig om de N2000 instandhoudingsdoelen te behalen. De intensieve begrazing heeft een negatief effect op bedreigde vogelsoorten van de rode lijst en beschermde soorten als het Paapje.

Het verminderen van graasdruk heeft de voorkeur omdat dit voor N2000 soorten zal resulteren in meer draagkracht en een geschikter leefgebied. Het ontwerp Natura 2000-beheerplan onderzoekt geen maatregelen die vermindering van de graasdruk

in het droge deel ten gunste van vogels met Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen beogen.

Reactie EZ

De internationale waarde van de Oostvaardersplassen is gebaseerd op de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en daarmee als Natura 2000-gebied. Het beheer van de grote grazers is hieraan inderdaad ondergeschikt. Wel leveren de grote grazers als "beheerders" van het grazige deel een belangrijke bijdrage aan de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. De huidige betekenis van het grazige deel voor de doelsoorten is weergegeven in tabel 3.10 van het ontwerp Natura 2000-beheerplan (pagina 70 en 71). Het belang van het grazige deel voor specifiek de broedvogels uit de instandhoudingsdoelen is vanouds (veel) geringer dan het moerasdeel. Het grazige deel heeft daarentegen een belangrijke functie voor pleisterende niet-broedende watervogels (wintergasten en doortrekkers), voor niet-broedende grauwe ganzen, om op te vetten voor en na de rui in het moerasdeel en als foerageergebied voor de juist in het moerasdeel broedende grote zilverreigers en roerdompen. De zeearend foerageert er onder meer op aas van edelhert-kadavers.

Er is geen strijdigheid tussen de aanwezigheid van grote grazers in het gebied en het behalen van de instandhoudingsdoelen voor de 31 Natura 2000 soorten.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.9.3

Afname van aantallen broedvogels in grazig deel moet worden onderzocht

Zienswijzen

Uit diverse rapporten (Sovon-rapporten 2013/27 en 2013/30) blijkt dat het aantal broedvogels in het grazig deel drastisch is gedaald. In het kader van het Natura 2000-beheerplan had hier onderzoek naar gedaan moeten worden. Dit is ook de wens van de Beheeradviescommissie (BAC, jaarevaluatie 31-05-2012), alsmede van Provinciale Staten van Flevoland (Amendement D bij Statenvergadering van 2-7-2014).

Reactie EZ

De soorten uit het broedvogelonderzoek zijn niet de doelsoorten ten behoeve waarvan de Oostvaardersplassen zijn aangewezen als Natura 2000-gebied. Zie bijlage 3 in het bijlagendocument voor een nadere inhoudelijke toelichting op de doelsoorten.

De conclusies uit het broedvogelinventarisatie onderzoek van SOVON zijn echter wel van belang voor het beheerplan, omdat het zicht geeft op de nog steeds voortgaande ontwikkeling van het grazige gebied. Het betreft onderzoek dat in opdracht van Staatsbosbeheer wordt gedaan. In grote lijnen blijkt uit dit onderzoek dat de achteruitgang van het aantal broedvogelsoorten in –alleen- het grazige deel, een uiting is van de veranderende omstandigheden. Deze vogelsoorten broeden veelal nog steeds –en steeds meer- in de omliggende deelgebied zoals het Kotterbos, de Hollandse Hout, de Lepelaarsplassen en andere gebieden.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.9.4 *Vernattingsmaatregelen in het droge deel*

Zienswijzen

De voorgenomen vernattingsmaatregelen in het droge deel zouden ambitieuzer moeten ten behoeve van de moerasvogels. De Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen prevaleren boven de belangen van de grote grazers.

Reactie EZ

De in het Natura 2000-beheerplan opgenomen maatregelen zullen lijden tot het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. De effectiviteit van de maatregelen voor vernatting in het grazige deel zijn afgewogen in de scenario's zoals aangegeven in bijlage 8.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.10 Juridische aspecten

2.10.1 *PAS Problematiek*

Zienswijzen

Een overschrijding van het stikstofniveau wordt in het ontwerp Natura 2000-beheerplan uitgelegd als evenwicht. Elke overschrijding van de norm dient echter te worden behandeld als een overschrijding.

Reactie EZ

In hoofdstuk 5 van het beheerplan wordt geconcludeerd dat er geen relevante stikstofgevoelige leefgebieden aanwezig zijn in de Oostvaardersplassen. Derhalve is een overschrijding van een (kritische depositie-)norm niet aan de orde.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt tot een verduidelijking van de betreffende passage in het het Natura 2000-beheerplan.

2.10.2 *Luchthavenbesluit*

Zienswijzen

Voor Lelystad Airport loopt nu een procedure die zal leiden tot een nieuw luchthavenbesluit waarbij Lelystad Airport een belangrijke functie krijgt als overloopluchthaven van Schiphol Airport. Omdat hierdoor het aantal vluchten sterk toeneemt is een milieueffectrapportage opgesteld waarin de effecten op de vogels is onderzocht. Nieuwe natuurgebieden groter dan 3 ha zijn in de beperkinggebieden rondom de luchthaven niet toegestaan, bestaande gebieden uitgezonderd. Een wijziging van het grondgebruik zoals nu voor de Oostvaardersplassen is voorzien kan mogelijk niet. N.V. Luchthaven Lelystad is van mening dat de wijziging niet kan plaatsvinden zolang hierover geen overleg heeft plaatsgevonden en is onderzocht welke consequenties de voorgenomen verandering heeft voor de vogelpopulatie.

In het ontwerp luchthavenbesluit is opgenomen dat beheer(plan)maatregelen met vogelaantrekkende werking niet zijn toegestaan binnen een afstand van 6 km rondom de luchthaven. Dit maakt volgens de Vogelwacht dat uitbreiding van Lelystad Airport het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen in de Oostvaardersplassen onmogelijk maakt. De Vogelwacht roept mevrouw Dijkma op in gesprek te gaan met mevrouw Mansveld over dit dreigende conflict.

Reactie EZ

Van een wijziging, sinds het Aanwijzingsbesluit (2009), van het grondgebruik in de Oostvaardersplassen is geen sprake.

Uitbreiding van activiteiten van de luchthaven is in principe vergunningplichtig op grond van de Natuurbeschermingswet. Met betrokken partijen (provincie Flevoland, I&M/RWS) zal overleg plaatsvinden op welke wijze ontwikkelingen van zowel luchthaven als Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen gevolgd en geduid kunnen worden.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.11 Recreatie

2.11.1 Schaatsen

Zienswijzen

De Oostvaardersplassen zijn sinds het ontstaan populair bij schaatsers uit het hele land. Bij de voorgestelde peilverlaging in één keer zal op de plassen gedurende 4 à 5 jaar niet geschaatst kunnen worden. Een variant waarbij het westelijk deel droogvalt en het oostelijk deel gedeeltelijk zou de schaatsmogelijkheden deels intact kunnen houden.

Schaatsen zou in zijn geheel uit de Oostvaardersplassen geweerd moeten worden, zeker zolang niet vast staat of de instandhoudingsdoelen gehaald zijn.

Reactie EZ

Schaatsen is een bestaand gebruik en is daarmee een activiteit die mag blijven plaatsvinden. De hoofddoelstelling van de Oostvaardersplassen is echter natuur en wanneer er maatregelen noodzakelijk zijn om de doelen te halen zullen deze prevaleren, waarmee schaatsen tijdelijk onmogelijk zou kunnen zijn.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.11.2 Toegang en uitkijkpunten

Zienswijzen

Ten behoeve van de vergroting van recreatie en natuurbeleving zijn de volgende wensen geuit:

- Uitkijkpunten voor vogelaars aan westzijde.
- Definitief natuurrecreatiecentrum.
- Betere bereikbaarheid OV en parkeervoorzieningen.

Reactie EZ

De geuite wensen hebben geen relatie met de Natura 2000-doelen en het beheerplan.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.12 Bestaand gebruik

2.12.1 Peildatum bestaand gebruik

Zienswijzen

In het ontwerp Natura 2000-beheerplan wordt gesteld dat het bestaand gebruik (peildatum 31 maart 2010) ongewijzigd kan doorgaan. De indiener is het hier slechts ten dele mee eens: elke verstoring van een soort waarvoor het instandhoudingsdoel niet wordt gehaald moet worden vermeden.

Reactie EZ

In de Natuurbeschermingswet is 31 maart 2010 genoemd als datum die geldt als uitgangspunt van wat als bestaand gebruik dient te worden aangemerkt. Activiteiten die na deze datum zijn of worden aangevangen gelden als nieuwe activiteit en zijn derhalve volgens de wet vergunningplichtig.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.12.2 Bestaand gebruik

Zienswijzen

Veel activiteiten in het gebied die onder bestaand gebruik vallen, passen niet bij de doelstellingen van het gebied, zeker zolang instandhoudingsdoelen niet gehaald worden. Gepleit wordt voor het wegnemen van de (bestaande) recreatieve druk uit het gebied.

Uit het ontwerp Natura 2000-beheerplan komt naar voren dat er geen bestaande activiteiten zijn met een significant negatief effect op de natuur van de Oostvaardersplassen. Dit geldt ook voor de agrarische sector van Flevoland. Hierom zouden wijzigingen van agrarische bedrijfsvoering niet hoeven te worden getoetst aan het Natura 2000-beheerplan.

Reactie EZ

De huidige (recreatieve en agrarische) activiteiten die in dit Natura 2000-beheerplan aan de orde komen, vallen onder de definitie van bestaand gebruik uit de Nb-wet en hebben geen significant negatief effect op de instandhoudingsdoelen. Dit bestaande gebruik kan dus gecontinueerd worden.

Bestaand gebruik dat als zodanig is beschreven in het beheerplan, is vergunningsvrij. Indien bestaand gebruik onverhoopt niet is beschreven in het beheerplan en er sprake is van negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen, geldt een aanschrijvingsbevoegdheid van de provincie tot het nemen van passende maatregelen.

Alle nieuwe activiteiten of uitbreiding van bestaande activiteiten in of nabij de Oostvaardersplassen dienen te worden getoetst aan de Nbwet; dat geldt in principe ook voor wijzigingen van agrarische bedrijfsvoering.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.12.3 *Controlevluchten en helikoptertelling*

Zienswijzen

Gepleit wordt om controlevluchten boven het gebied te schrappen en geen helikoptertellingen meer uit te voeren als methode om tellingen in het gebied te verrichten.

Reactie EZ

De helikoptertelling betreft een activiteit ten behoeve van de aanbevelingen van het ICMO: tellingen van de grote grazers. Hiervoor is een Nbwet-vergunning verleend. De controlevluchten betreffen een bestaand gebruik en zijn daarmee toegestaan.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.12.4 *Actualiteit bestaande gegevens*

Zienswijzen

In het ontwerp Natura 2000-beheerplan zijn geregeld verouderde en niet actuele gegevens gebruikt. De gegevens waar naar wordt verwezen betreffen echter vooral gegevens uit oudere rapporten/inventarisaties die inzicht geven in de werking van het systeem. Deze informatie is gebruikt bij het uitwerken en formuleren van het nieuwe beheer in het Natura 2000-beheerplan. Hieronder de opmerking uit de zienswijzen (Z), gevolgd door de reactie (A):

Reactie EZ

- (Z) Er zijn alleen waterstanden over de periode 1975-2005 gebruikt; waarom geen recentere gegevens?
- (A) Voor het bepalen van het effect van maatregelen is gebruik gemaakt van een waterbalansmodel waarvoor gegevens over de periode 1975 t/m 2005 zijn gebruikt en dat al bij de start van de eerste activiteiten ten behoeve van het Natura 2000-beheerplan (dus voor 2010) beschikbaar was. Figuur 3.2 is in het rapport opgenomen als indicatie van het peilverloop en dan vooral (het gebrek aan) dynamiek. Voor het begrijpen van de werking van het systeem is het niet nodig om ook zeer recente gegevens te gebruiken/presenteren. Het model is bedoeld om inzicht te krijgen in het effect van maatregelen om meer dynamiek (ander peil, ander aflatwerk, variatie in afvoer enz.) in het systeem te krijgen.
- (Z) Er wordt in figuur 3.3 alleen een kaart met vegetatietypen uit 2001 gepresenteerd.
- (A) In figuur 3.4 wordt de vegetatieontwikkeling t/m 2012 in kolomvorm weergegeven. **In het definitief beheerplan wordt een recentere kaart uit 2012 (Altenburg & Wymenga) opgenomen.**
- (Z) Alleen de begrazing door grauwe ganzen 1996-2000-2004 wordt weergegeven in figuur 3.10.
- (A) Deze figuren zijn opgenomen om aan te geven hoe de begrazing door ganzen in deze periode is verplaatst van oost naar west, waar ze nu nog steeds aanwezig zijn.
- (Z) figuur 3.11 toont (alleen) gegevens 1997-2000
- (A) Deze figuur geeft de relatie weer tussen vogels en de peildynamiek/watersituatie in het gebied (droog, nat, ondiep water, dieper water etc). Die relatie is niet afhankelijk van een bepaald jaar.

- (Z) Kaartje met ruimtelijke verspreiding vegetatietypen in moeras (2006) en moeras (2010), figuur 5.1 en 5.2 in bijlage 5.
- (A) Deze kaartjes zijn niet bedoeld om de vegetatietypen weer te geven, maar om de verstoringgevoelige zones langs wegen, wandelpaden en routes voor inventarisatie en monitoring weer te geven.

- (Z) Recente vogelaantallen ontbreken; er worden alleen instandhoudingsdoelen vermeld.
- (A) In bijlage 4 zijn alle vogelaantallen per soort weergegeven voor de periode 1985-2011.

- (Z) De kaartjes op pagina 54/55 van het ontwerp Natura 2000-beheerplan geven een beeld dat niet overeenkomt met de werkelijkheid.
- (A) De kaartjes zijn een schematische weergave van waar in welke delen van de Oostvaardersplassen de sleutelprocessen het meest expliciet functioneert.

- (Z) Waterkwaliteitsgegevens (op pag. 38) over de periode 1998 – 2007. En ook de informatie in par 7.5.2 in de bijlage. Wat is de recente ontwikkeling?
- (A) Metingen van de waterkwaliteit uit het verleden zijn beperkt beschikbaar: deze zijn steeds gedurende enkele jaren per locatie gemeten waarna de metingen weer op een andere locatie worden gestart.
De data betreffende de waterkwaliteit zullen worden geactualiseerd. Daarbij zullen de metingen van het uitvoeringsprogramma "pilot waterkwaliteit", de meest recente gegevens opleveren.

- (Z) Voor de hoogte van de moerasbodem wordt gebruik gemaakt van de (geactualiseerde) hoogtes uit 2005. Een actuele opname wordt nodig gevonden.
- (A) De bodemhoogte wordt gemiddeld één maal per tien jaar bepaald. Voorafgaand aan het instellen van een nieuw waterpeil (bovengrens) en de omvang van het nieuwe aflatwerk is het opmeten van de bodemhoogte van belang, omdat tijdens de peilverlaging enige zetting wordt verwacht. Daarom is dit opgenomen als actie in het Uitvoeringsprogramma.

- (Z) Enkele belangrijke voorzieningen voor de waterhuishouding ontbreken in figuur 3.8.
- (A) De figuur is niet bedoeld om een compleet beeld te geven van de waterhuishouding. In het beheerplan is rekening gehouden met alle bekende waterhuishoudkundige voorzieningen, waaronder het waterverdeelwerk. Bij uitwerking in het Uitvoeringsprogramma zal deze kennis worden gebruikt bij uitwerking van de maatregelen.

- (Z) In het rapport van Altenburg & Wymenga wordt gesteld dat uitbreiding in de loop van de jaren wordt gedigitaliseerd. Hierover is nog niets verschenen.
- (A) Dit is nog niet uitgevoerd.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt tot een enkele aanpassing van het Natura 2000-beheerplan, behoudens de hierboven vetgedrukte passages.

2.13 Planhorizon

2.13.1 Evaluatiemoment na 12 jaar

Zienswijzen

De maatregelen zijn niet binnen één beheerplanperiode van zes jaar te treffen. De effecten zullen over een nog langere periode merkbaar zijn.

Reactie EZ

Het beheerplan heeft een geldigheid van zes jaar. Aan het einde van deze planperiode evalueert het bevoegd gezag het beheerplan om te bepalen of het voor de volgende periode van zes jaar nog voldoet. Effecten van een maatregel die langer duren dan zes jaar of later dan zes jaar merkbaar zijn, worden in volgende planperiodes beoordeeld.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.

2.13.2 Juridische en financiële risico's maatregelen buiten beheerperiode

Zienswijzen

Met de maatregelen in het ontwerp Natura 2000-beheerplan wordt een voorschot genomen op nog vast te stellen beheerplannen in de toekomst, inclusief de daarvoor benodigde financiering. Dit is zowel een juridisch als een financieel risico waarbij het de vraag is of de natuurbeschermingswet deze mogelijkheid biedt.

Reactie EZ

Het beheerplan heeft conform de Natuurbeschermingswet een looptijd van zes jaren. De systematiek van Natura 2000 en de implementatie van de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn vastgelegd in de Natuurbeschermingswet. Hiermee is de continuïteit van beheerplannen juridisch geborgd. De financiering van beheer en maatregelen is geborgd middels het Natuurakkoord 2011.

Doorwerking in het Natura 2000-beheerplan

Deze zienswijze leidt niet tot aanpassing van het Natura 2000-beheerplan.